

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

XI. Quatenus in venis cum sanguine humores cæteri permisceantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

tura sit, leuiorem adfert agrotationem, faciliusque corrigi & emendari potest. Quamquam & de hoc febris genere multa disputantur à medicis; & eandem aduersarius difficultatem patitur. Nam etsi nil aliud sanguinem esse dicat, quam ex humoribus cæteris permixtum quidpiam: Huius tamen permixti putrefactio aliam quandam corporibus nostris febrem adferret, ab ea distinctam, quæ singulorum esset putridorum humorum propria.

QUATENS IN VENIS CVM
sanguine humores cæteri
permisceantur.

CAPVT XI.

Rima illa fortasse hominis argumentatio magis urgeat, qua si sanguinis substantia ab alijs esset distincta, eam in venis puram & synceram atque à cæteris omnibus separatam debuisse contineri rationatur: non item humoribus naturæ prorsus ingratum inquinari & infici. At hæc ipsa argumentatio sententiam eius euerit. Nam si sanguis non est suavis illa, dulcis, & benigna substantia, quam nos asserimus; sed sola insipidi, amari & acris permixtio: quo modo tam ingrato noxiisque alimento vescantur animalia eorumque vita sustentetur? Cum in eo nil planè sit, quod non solum non delectet, sed quod non horreat maximè fugiatque illorum natura.

An verò ut ipse obijcit, ita sit, non omnes consentiunt. Neque defuerunt qui solum sanguinè venis dicerent contineri. Quorum pronuntiatia sententia tres ob causas probabilis videri possit. Primum quoniam solus hic humor benignus & dulcis est, qui alimentum corporibus præbere queat. Quare is solus per venas ad membra corporum reicienda distribuendus fuit; neque ingratum & noxijs humoribus inquinandus. Deinde quia in sanis corporibus totus sanguis gustatur dulcis. Qui si amara aut acida bile perfunderetur, ingratisimum sanè saporem haberet. Denique quoniam humores omnes in iecinore separantur, atque ad propria singuli domicilia concedunt: qui si in venis permixti suscipi debuissent, nequam fuerant separandi. Sanguis tamen ipse cum mixtum quidpiam sit, diuersitate quadam partium constat. Quædam magis est terrea, quæ melancholiam refert; aquosior alia & humidior, pituitæ permissis; quædam tenuior propemodumque adusta, velut cholera; alia demum temperata magis, quæ propriam ipsius naturam refert. Ut enim dum formatur animalis corpus, partium quandam diuersitatem in menstruo sanguine inesse oportuit; ut ex frigidioribus, siccoribus, crassioribus, herent ossa, nerui, cartilagine, & humidioribus caro: ita deinceps ut partes natura & qualitibus tantoperè diuersæ sanguine sustententur, partibus item diuersis constare illum necesse est. Etsi fiat interdum, ut humores quoque cæteri ex proprijs erumpentes vasibus, tum per corpus dispergantur, tum sanguinis venas subeant.

1. Opinio.

A Ego tamen assentior potius medicorum principibus, Hippocrati, Galeno, & Auicennæ. Qui de humorum omnium permissione ita iudicant, ut quod in cæteris modum excedit, & faculentum magis est & sordidum, animalique obest si per corpus dispergeretur; id separatur à sanguine, & ad lienem iecorisque vetricam transmittatur: quod verò minus malum est aut noxius, cum sanguine permixtum relinquatur, atque per venas cum eo in totum reliquum corpus distribuitur. Neque Aristotelem arbitror dissentire, tametsi solum sanguinem alimentum membris præbere creditur.

B Etenim propter duplicem maximè finem humores à natura instituti fuisse videntur. Quorum alter esse creditur, ut essent tamquam elementa & materia, qua & primum consistereat & deinceps nutrireantur animalium corpora. Quam ob causam perpetuò conseruari, eos in corpore velut magnopere necessarios medici illi definierunt. Si enim nulli amplius essent vsui, cur parata essent propria & opportuna vasa, quibus conseruarentur? Cur non eos statim natura pelleret: quemadmodum vrinam & excrementa illa, quæ in prima cibi coctione separantur ex cibo? Nimirum retinentur propterea quòd viles ad huc sint & membris sustentandis necessarij. Maior tamen sanguinis, quam cæterorum, copia requiritur. Quoniam is opportunior est & suauior, magisque cum natura membrorum conueniens, & accommodatum potius alimentum cum dulcis sit, calidus & humidus, atque ad conseruandam vitam aptissimus. Alter autem, in quo Aristoteles consentit, ad propria quædam munera singulorum refertur.

Duplici huiusmodi vsui.

C In quibus ipsis idem ille sanguis plurimum adhuc cæteris præstat. Duplicem enim habet præstantissimum vsuum. Primum, natium calorem fouet. Neque enim hanc solum ob causam animalia sanguine prædita exanguibus calidiora sunt; & inter sanguinea maximè calefcunt illa, quæ multi sanguinis sunt. Verum etiam si in his ipsis exhauriatur sanguis, aut inedia, aut vulnere, venæque incisione; frigescent vniuersa membra vitæque priuantur. Calorem porò tuetur & sustinet, tum à corde illum ad omnes partes deriuando & instar vehiculi per venas ceu canalibus deportando: tum vaporibus calidis, qui ex ipso caloris actione per omnes horas eleuantur: Tum maximè spiritu ex eo in corde genito & per arterias distributo: ac demum quia caloris, qui membris omnibus continetur, alimentum existit & pabulum singulare, quo deficiente nullo modo posset animalis vita subsistere. Deinde verò hic ipse sanguis sola est & singularis materia vitalis illius spiritus, ex quo tum vita tum animalium omnis operatio mirificè pendet.

Sanguinis vsus duplex.

E Itaque si cum sanguine humores cæteri comparentur; abuti quodam modo illis natura videatur. Altera namque bili, quæ flaua est, vitur, non quidem ut Platonis placuit, quos in cap. 2. lib. 4. de partibus animalium Aristoteles reprehendit; quod eam sensus gratia datam fuisse contenderant, ut animæ partem in iecinore sitam mordicando excitaret, laxando exhilararet. Sed tamquam stimulo ad impellendum, & alimentum, & excrementum, cum mordax sit & leuis: maxime

Flauabilis vsus.

que expultricem virtutem iuare creditur. Deinde ad tenuandum in venis sanguinem, vt angustos quoque meatus penetret: congelationemque arcendam, quippe calidissimus humor est. Tum vero ad colorandas faeces intestinaeque abluenda à stercore viscosaq. pituita. Quam ob causam in secundo prognosticon comm. 17. subrufa faeces probantur, velut naturalis deiectione, bonaeque habitudinis argumentum: quòd bilem ostendant à icore ad intestina moderatè deductam. Nam si albae sint, nulla planè, si omnino rufa, nimia prorsus bilis in ea venit.

*Melancholia
v. s.*

Alteram autem, quae est atra & ad retentivam facultatem frigore & siccitate confortandam confert, atque ad appetentiam cibi excitandam, dum insita sibi acrimonia pungit ventriculorum: tum ad ventriculi os constringendum, totumque ventriculorum contrahendum, vt exactè cibum complectatur; si aut paucus ingestus sit, aut certè consumptus is, qui fuerat copiosior. Quorsum enim à liene ad os ventriculi reptent venae atrum illum humorem comportantes? Tum demùm ad cogendum & quasi coagulandum sanguinem, quo nutrienda sunt corpora nostra; & omnino solidioribus membris adiungendum, vt facilius sit in illorum naturam mutatio.

Pituita v. s.

Denique pituita sanguinis vicè, si fuerit opus, suplebit. Quoniam non solum humectat membra atque à praematura siccitate tuetur verùm etiam si ob diuturniorem inedia aliamue causam desit sanguis, sanguinis & alimenti locum tantisper tenebit, calorisque voracitati sese opponet. Idcirco hic praesertim humor, tanquam minus noxius & ad nutriendum magis aptus, per totum corpus membraque omnia spargitur.

Etsi verò in icore humores ceteri separantur à sanguine, maximaque illorum pars, quae noxia fuisset ad propria quaedam domicilia sese recipiat vt inde mox paulatim & sensim ad aliquos memoratos vsus euocetur aut omnino purgetur: aliquid tamen eorum omnium retinetur, quod per venas simul cum sanguine distribuatur: si non vt ex illis quoque membra nutriantur, certè vt eo, quem dixi, modo sanguinis nutritionem adiuvent. Sed dum sanguis ex vena extrahitur, humoreque omnes separantur, antecedentem illam permissionem apertè testantur. Non enim diuersas sanguinis partes, sed diuersos planè humores esse vel ipse sensus cognoscit. Neque aliud vas conspicitur, per quod facile diffundantur per corpus; nisi vena; quae sanguinem quoque continent. Id verò per commode etiam naturae accidit. Nam si seorsim singuli mitterentur parua licet admodum quantitate essent; obessent plurimum. Permitti autem cum sanguine, tum illius calore; dulcedine, & benignitate temperatur; tum muneribus suis funguntur perfectius.

*Animalia
felle carctia.*

Sed quid Aristoteles loco ante notato? Etenim animalia quaedam asserit felle omnino carere, vt equum, mulum, asinum, ceruum, damam: alia non habere seorsim vesica inclusi, sed venulis quibusdam confusum; vt camelum, vitulum marinum, delphinum, mures, atque ad eò interdum hominem, ouem, & capram. Sanè hic locus confirmat; in ijs quidem animalibus, in quibus felle est plurimum, proprium item esse vas constitutum, ad

quod maxima illius pars se se recipiat. At in quibus perparum est, illud cum obesse minimè possit, quin ad munera quaedam prodesset non parum; simul cum sanguine per vniuersum corpus distribui. Neque enim credendum est tam perfecta animalia, praesertim hominem, humore hoc penitus esse priuata.

Hinc verò nimirum est, quòd tota illa massa, in qua sint humores omnes, sanguis potissimum nominetur; quòd hic multo magis abundet, quam ceteri, itque maximè conspicuus sit. Nam et si vino quidpiam aquae miscueris, nihilominus vinum appellaueris. Dicitur autem sanguis choleericus, pituitosus, aut melancholicus, pro vt simul cum sanguine horum humorum, quidpiam paulo copiosior fuerit. Hicque comparatione sanguinis iure optimo superfluitates & excrementa vocantur. Quod et si eiusmodi non sint, dum cum toto corpore comparantur, nisi fortasse nimium abundant; si tamen inuicem conferantur, & cum sanguinea substantia, quae tota futurus est, optima, & animalis vitae per se necessaria, excrementa verè sunt, quae à sanguine in icoris coctione secerantur. Tum vero si spectentur singula corporis membra, vt debent esse operationum principia. quippe nutritione perfecta tantum abest, vt prosint illi amplius humores ij, vt potius ob sint. Sanguis post nutritionem quoque utilis est & animalis maximè naturalis ac necessarius, tum ad calorem fouendum, tum ad gignendum spiritum. Atque hanc ob causam neque medicamentis euocari è corpore aut minui potest: neque per se purgari, vt humores ceteri. Sed si nimium abundet, aperitur vena: si humoribus ceteris plus a quo infectus sit, euocantur illi medicamentis & ab ijs repurgatur sanguis.

*Vt humores
aiqua
perfusantur.*

ANIMANTIVM CORPORA solo sanguine nutrir.

CAPVT XII.

Vt humores ceteri simul cum sanguine miscantur in venis, cum coque distribuuntur per corpus, ferè dictum est. Iam considerandum est, Num eam etià ob causam id fiat, vt illis quoque simul cum sanguine nutriantur. Hoc enim magnoperè video à medicis & inter se & cū Aristotele disputari. Hippocrates, Galenus, & Auicenna humoribus omnibus permittis animantium corpora nutriri voluerunt: Aristoteles solo sanguine; vt intelligi potest ex tertio de animalium historia libro cap. 19. & 2. de partibus cap. 3. & lib. 4. cap. 2. & 4. & libro de somno & vigilia cap. 4. deque iuuentute & senectute cap. 2. & alijs pluribus locis. Quod ex medicis quoque iure optimo confirmantur Conciliator differentia 30. & Iacobus Foroliuensis quaest. 30. in artem paruum, & Thomas de Garbo quaest. 24. medicinalis summæ, alijque non pauci. Immo aperta confessio Galeni, qui in 2. de elementis lib. cap. vlt. non potuit non pronuntiare, sententiam hanc laudandam esse rationique cōsentaneam. Eandem namque oportet nutritionis

Opinio.